SKÖNLITTERATUR FRÅN ANDRA DELAR AV VÄRLDEN

- EN KVALITATIV STUDIE OM HINDER OCH MÖJLIGHETER I UNDERVISNINGSPRAKTIKEN

Avancerad nivå
Pedagogiskt arbete

Sonia Biria
Samira Shehadeh

2018-LÄR7-9-A10

HÖGSKOLAN I BORÅS

Program: Ämneslärarutbildning för grundskolans årskurs 7-9: svenska, engelska och svenska som andraspråk

Svensk titel: Skönlitteratur från andra delar av världen - En kvalitativ studie om hinder och möjligheter i undervisningspraktiken

Engelsk titel: Fiction from other parts of the world - A qualitative study of the obstacles and possibilities in the teaching practice.

Utgivningsår: 2018

Författare: Sonia Biria & Samira Shehadeh

Handledare: Anita Norlund

Examinator: Marita Cronqvist

Nyckelord: Skönlitteratur, världslitteratur, svenska, undervisningspraktik.

Sammanfattning

Syftet med det här examensarbetet har varit att belysa en undervisningspraktik med särskilt fokus på arbete med skönlitteratur från andra delar av världen i svenskämnet årskurs 7-9. Idag lever elever i ett samhälle tillsammans med medborgare som har olika etnicitet och som kommer från olika kulturer. Eftersom eleverna möter olika kulturer är det viktigt för dem att utveckla en interkulturell medvetenhet kring andra livsförhållanden, inte bara i den västerländska delen av världen utan även övriga delar.

För att kunna belysa studiens syfte genomförde vi en kvalitativ undersökning där vi intervjuade sex verksamma svensklärare i högstadiet. Intervjufrågorna var specifikt utformade för att undersöka lärarnas undervisningspraktik inom vårt forskningsområde.

Efter en noggrant genomförd datainsamling och analys av data visade att det förekom skönlitteratur från skilda delar av världen dock med viss begränsning i den undersökta undervisningspraktiken. Detta var bland annat på grund av för lite kunskap hos lärarna och för lite resurser i verksamheten. Endast skönlitterära böcker av västerländskt ursprung där eleverna får ett andrahandsperspektiv på utomvästerländska länder och dess levnadsvillkor, förekom i undervisningen.

Innehåll

INLEDNING 1
TIDIGARE FORSKNING 3
Multikulturell litteratur med fokus på innehållet 3
Utmaningar med multikulturell litteratur 3
TEORETISK RAM 5
SYFTE 6
Frågeställningar: 6
METOD 7
Urval 7
Genomförande 7
Reliabilitet och Validitet 8
Etik 8
Analys och bearbetning 9
RESULTAT 10
Avsaknad av skönlitteratur från andra delar av världen 10
Västerländsk skönlitteratur dominerar undervisningen 11
Världslitteratur kan hjälpa till att stärka identiteten 12
Lågt risktagande bland lärarna 13
Världslitteratur kan gynna alla 14
RESULTATDISKUSSION 17
METODDISKUSSION 19
DIDAKTISKA KONSEKVENSER 20

INLEDNING

I detta arbete kommer vi att belysa en undervisningspraktik med särskilt fokus på arbete med skönlitteratur från andra delar av världen i svenskämnet årskurs 7-9. I dagens skolor har var femte elev utländsk bakgrund[1]. Världslitteratur är viktig för alla elever i skolan och inte bara för elever med utländsk bakgrund[2]. Med hjälp av litteratur från andra delar av världen kan elever och medmänniskor förstå sin egen och andras kulturer bättre och få större omvärldskunskap[3]. Den kraftiga ökningen av invandring i Sverige gör att de flesta barn idag har vänner med annan etnisk bakgrund än de själva. Redan i förskolan lär sig barn att leka med andra barn med annan etnisk bakgrund. Världslitteratur kan även för elever i äldre åldrar motverka och förhindra att fördomar förekommer. Samhället har förändrats under de sista trettio åren, från att samhället förr var ett monokulturellt och homogent till att idag vara ett mångkulturellt samhälle (Lahdenperä & Lorentz:2011:15). Mer än 20 procent av Sveriges befolkning kommer från cirka 200 olika länder och som har en annan kulturell bakgrund (Lorentz, 2013:53). Av denna anledning, utifrån ett utbildningssammanhang, spelar språklärare en väldigt stor roll att vara med och forma ett mångspråkigt land. Detta innebär indirekt, att lärare i exempelvis ämnet svenska bör ansvara för elevernas interkulturella kompetens men också för deras interkulturella medvetenhet (Lorentz, 2013:83). I läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (2011) anges:

> Ingen ska i skolan utsättas för diskriminering på grund av kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, könsöverskridande identitet eller uttryck, sexuell läggning, ålder eller funktionsnedsättning eller för annan kränkande behandling. Sådana tendenser ska aktivt motverkas (Skolverket, 2011).

Citatet tyder på att skolan ska fungera som en frizon där alla barn och ungdomar, oberoende av vilken etnisk bakgrund som denne bär med sig, ska bli respekterade. Ingen ska känna utanförskap eller känna sig diskriminerad i skolan och detta måste pedagoger hjälpa till med att motverka. Detta kan göras med skönlitteraturen då enligt Persson (2007:6) är skönlitteraturen ett sätt för människor att se sin verklighet med nya ögon. Med världslitteratur kan elever motverka och förhindra att fördomar förekommer i skolan. *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet* (2011) anger även att elever ska läsa:

> Skönlitteratur för ungdomar och vuxna från olika tider, från Sverige, Norden och övriga världen. Skönlitteratur som belyser människors villkor och identitets- och livsfrågor. Lyrik, dramatik, sagor och myter (skolverket, 2011).

Detta innebär att förutom skönlitteratur från Sverige och Norden, ska även skönlitteratur från andra delar av världen belysas i svenskundervisningen. Tidigare forskning visar många exempel på hur multikulturell skönlitteratur har använts i undervisningen. Skönlitteratur från olika delar av världen har i undervisningspraktiken haft som avsikt att eleverna ska utveckla sin läsförståelse där de ska diskutera och analysera böckernas innehåll, koppla innehållen till sig själv, till text och till världen (Jung, Su-Jeong och Young Mi 2015; Ren Dong 2005; Mongillo och Holland 2016). Stereotyper och fördomar är några utav diskussionspunkterna som ofta tas upp i litteratursamtalen.

[1] Svenskläraren nr4, tema: världslitteratur
[2] Svenskläraren nr4, tema: världslitteratur
[3] Svenskläraren nr4, tema: världslitteratur

Vi kommer i denna studie att fördjupa oss i frågan om världslitteratur, i aspekter som val av litteratur, motiv och möjliga faktorer som hindrar eller möjliggör världslitteratur i undervisningspraktiken.

TIDIGARE FORSKNING

I följande avsnitt presenteras studier som behandlar användandet av världslitteratur i undervisning.

Multikulturell litteratur med fokus på innehållet

Få studier har undersökt faktiska uttryck för multikulturell litteratur och dess plats i undervisning. Fokus i forskning har snarare varit på varför det är viktigt med skönlitteratur från andra delar av världen och vilka effekter det kan ha för eleverna i undervisningen. Några studier finns dock. Dit hör exempelvis So Jung, Su-Jeong och Young Mi (2015) studie, där fokus på vilka diskussioner som uppstår hos förskolebarn i Korea under en högläsning av en multikulturell bok. Den bok som lästes högt handlade om afroamerikaner eftersom förskolebarnen inte visste mycket om afroamerikaner och därför uttryckte barnen fördomar om dem. Innan högläsningen hade eleverna exempelvis en fördom om att alla afroamerikaner var "fattiga och inte hade några kläder på sig" (s.408). Resultatet av studien visar att med hjälp av skönlitteratur från andra länder kan det minska på de fördomar och de stereotyper som förskolebarnen hade, vilket också var forskarnas avsikt att det skulle göras. Studien visar också att inkluderingen av multikulturell litteratur i undervisningen hjälper elever att inte enbart utveckla deras egna kunskaper och erfarenheter om deras egna kulturer och andras kulturer utan också deras världsbild (So Jung, Su-Jeong och Young Mi, 2015:416-417).

Multikulturell litteratur används även för den anledning att elever ska utveckla en kritisk medvetenhet, att bli mer kritiska läsare (Lowery & Sabis-Burns, 2007:5). I Ren Dongs (2005:55) studie riktas användningen av multikulturella böcker åt en kritisk inriktning, där eleverna ska fokusera på och analysera det dolda innehållet i handlingarna. När samtliga elever har arbetat med den här aspekten av böcker, individuellt eller i små grupper, samlas alla för ett boksamtal där kritiska frågor från bokens innehåll diskuteras i helklass. De går bland annat in på och diskuterar ämnen såsom etniciteter, olika bakgrunder och stereotyper. I dessa litterära diskussioner förväntas det att eleverna även ska kunna göra textkopplingar, såsom koppla innehållet till sina tidigare erfarenheter, intressen eller till andra texter. Ibland brukar lärarna låta eleverna att gestalta vissa händelseförlopp och karaktärer från vissa böcker, för att eleverna ska få mer av en verklig upplevelse genom att levandegöra exempelvis användningen av vissa ord och uttryck som anses vara av rasistiska slag (Ren Dong, 2005:55-56).

Utmaningar med multikulturell litteratur

I Mongillo och Hollands (2016) kvalitativa studie framkom det att tack vare stöd och uppmuntran från grundskolans ledning om att multikulturell litteratur ska inkluderas i undervisningen, ökades lärares användning av multikulturell litteratur i deras undervisning. Lärarna uttryckte att deras användning av multikulturell litteratur har mestadels varit avsedda till diskussioner i klassen och högläsning. I studiens resultat såg man även att lärarna använde sig av multikulturell litteratur på varierande sätt. Flertal lärare begränsar sina deras val av multikulturell litteratur genom att hålla sig till antologier som handlar om högtider eller om speciella kulturella dagar som människor firar i samhället. Andra använde sig däremot av multikulturell litteratur regelbundet med den avsikt att det ska betraktas som en vanlig aktivitet i klassrummet för eleverna. Det framkom också i studien att vissa lärare finner böcker från andra kulturer som svåra att arbeta med, av den anledning att de inte är bekväma med att använda böcker som handlar exempelvis om kulturella ämnen som de inte är bekanta med. Svårigheten anses också vara att vissa ämnen såsom sexualitet, våldtäkt, våldsamma

handlingar eller abort kan vara "alldeles för känsliga" för eleverna (Mongillo & Holland, 2016:22-23). Kuho och Alsup (2010) studie kommer också in på multikulturell litteratur, men att det används för sällan på grund av att lärare själva har alldeles för lite kunskap om andra kulturer, därför håller lärare sig hellre till det västerländska perspektivet och litteraturen. De uttrycker därmed även att det är alldeles för brist på tid och att de aldrig hinner läsa på och lära sig mer om andra kulturer. Utöver detta så är det för att de deltagande lärarna i studien inte ser relevansen med varför deras elever ska behöva läsa just den typen av skönlitteratur eller att de tror att eleverna inte kommer att kunna identifiera sig med karaktärerna. Lärarna i studien upplever utmaningar med att undervisa multikulturell litteratur i undervisningen på grund av en känsla av osäkerhet. En utmaning som nämns är att lärare oroar sig för att elever ska finna det de läser som irrelevant. Detta menar dem är på grund av lärarnas otillräckliga kunskap om kulturen och att det sedan kan avspeglas i undervisningen. En annan utmaning är att lärare dessutom måste behöva övertyga föräldrar om att denna sorts litteratur kan vara värdefullt för eleverna. Lärare i studien menar att det beror på att föräldrarna inte heller har kunskap om andra kultur och därför ser inte heller föräldrarna relevansen med att deras barn ska läsa om det (2010:18-19).

I en annan kvalitativ studie av Stallworth, Gibbons och Faubers (2006) som utfördes i USA, visas en statistik på att 60,2% har västerländsk bakgrund och 38.9 % av eleverna har en annan kulturell bakgrund i de 72 olika kommunala gymnasieskolorna som undersöktes i studien. Studien gick ut på att bland annat ta reda på vad lärarnas anledning var för att inkludera eller exkludera multikulturell litteratur i sin undervisning. I studien kom Stallworth, Gibbons och Faubers (2006:484) fram till att det är de nyutexaminerade lärarna som har som mest avsikt att inkludera litteratur från andra delar av världen. Dels för att de vill att deras elever ska läsa böcker som är berättade utifrån alla möjliga perspektiv och dels för att de själva inte fick den möjligheten av att läsa varierad skönlitteratur när de gick i skolan. De övriga lärarna använde mest litteratur som de själva ansåg vara "klassisk skönlitteratur" i sin undervisning, vilket nästan bara var västerländsk litteratur som ingick i den kategorin. Lärarna betraktar den "klassiska litteraturen" som litteratur av hög kvalitet.

Sammanfattningsvis kan det konstateras att användandet av multikulturell skönlitteratur upplevs som en utmaning för många lärare i studierna. Tidigare studier visar på trots de utmaningar som många lärare upplever, finns det flera varierande arbetssätt med multikulturell skönlitteratur i undervisningspraktiken. Studierna visar även hur multikulturell skönlitteratur har används i undervisningen. Det har bland annat använts för att eleverna ska arbeta med deras kritiska medvetenhet där de ska utvecklas till kritiska läsare. Multikulturell skönlitteratur har också använts bland annat för att arbeta med läsförståelse och gestaltning.

TEORETISK RAM

För att få en uppfattning om hur pedagoger arbetar med skönlitteratur från andra delar av världen har denna studie lagt fokus på pedagogers undervisningspraktik. Dessa aspekter kommer att synliggöras med hjälp av den teori som vi har valt att utgå ifrån i den här studien. Valet av teori föll på praktikartikturer då syftet med studien är att belysa hur lärare arbetar i praktiken inom ett visst fenomen. Vi ville gå närmare in på hur lärare resonerar kring och arbetar med skönlitteratur från andra delar av världen, därför passade denna teori bra.

Teorin om praktikarkitekturer

Den teoretiska utgångspunkten i studien är teorin om praktikarkitekturer främst utvecklad av Stephen Kemmis (Mahon, Fransisco & Kemmis 2016). Teorin går ut på att kunna se en praktik utifrån tre olika dimensioner: *sayings, doings* och *relatings*, som samspelar i en praktik tillsammans. Dessa tre påverkas av tre typer av arrangemang. De tre arrangemang som är grunden för praktikarkitekturen är:

- Kulturellt-diskursiva arrangemang (påverkar *sayings*) omfamnar språk och begrepp som används i och omkring praktiken. De kan begränsa eller ge möjligheter till vad som är relevant och lämpligt att säga och tänka på inom praktiken.
- Materiellt-ekonomiska arrangemang (påverkar *doings)* är de resurser som möjliggör aktiviteter i praktiken så som tid, rum, litteratur, möbler, hjälpmedel och personalstyrka.
- Social-politiska arrangemang (påverkar relatings) är det som möjliggör och hindrar relationer mellan människor men även mellan människor och objekt inom en praktik.

Enligt Kemmis och Grootenboer (2016) är praktikarkiteturen en teori om hur praktiken formar arrangemangen men även hur arrangemangen kan begränsa och möjliggöra en praktik. De tre arrangemangen samspelar med varandra och kretsar kring praktiken. I denna studie är det undervisningspraktiken i skolan och vidare förklarar Kemmis (2016) att det är praktiken som alltid är insnärjd i dessa arrangemang inom en specifik plats.

Arrangemangen ingår i tre dimensioner, den semantiska, den fysiska och den sociala. Mahon, Fransisco & Kemmis (2016) förklarar att dessa dimensioner är viktiga förmedlare men de är inte nödvändiga för praktiken. När man använder praktikarkitektur som en teoretisk utgångspunkt så kan fokus antingen läggas på inzoomning vilket innebär att man tar en närmre titt på sayings, doings och relatings. Vill man ta en närmre titt på de olika arrangemangen så använder man sig utav utzooming istället för inzoomning. I denna studie kommer det att undersökas utifrån utzoomning och inzoomning för att kunna undersöka hur dessa arrangemang påverkar praktiken.

En svårighet med att ha praktikarkitekturen som analysverktyg är att det kan vara svårt att helt säkert veta huruvida vi tolkar de tre olika dimensionerna och arrangemangen korrekt, i samband med lärarnas utsagor i studien. Det vill säga, hur vi placerar exempelvis dimensionerna i relation till arrangemangen är utifrån vår tolkning av teorin. Hur vi tolkar lärarnas undervisningspraktik behöver inte vara den “rätta” tolkningen.

SYFTE

Studiens syfte är att belysa en undervisningspraktik med särskilt fokus på arbete med skönlitteratur från andra delar av världen i svenskämnet årskurs 7-9.

Frågeställningar:

1. Vilka uttryck för antaganden, aktiviteter och relationer manifesteras i undersökningspraktiken?
2. Vilka externa strukturer möjliggör respektive hindrar dessa tre typer av uttryck?

METOD

I följande avsnitt presenteras studiens val av metod, val av redskap och urval. Vidare beskrivs genomförandet av vald metod och datainsamlingen. Därefter presenteras studiens validitet och reliabilitet samt en beskrivning på hu studien har tagit hänsyn till Vetenskapsrådets (2002) fyra huvudkrav. Avslutningsvis redovisas hur det empiriska materialet har bearbetats med praktikarkitektursteorin som grund.

Studien har som avsikt att belysa lärarnas undervisningspraktik kring arbetet med fokus på skönlitteratur från andra delar av världen. Det är lärarnas resonemang och perspektiv som kommer att undersökas i studien därav passar den kvalitativa intervjun som metod. Den kvalitativa intervjun är också särskilt lämpad för att belysa respondenternas egna "erfarenheter, tankar och känslor" (Dalen, 2015:14). Intervju som metod passade bäst in eftersom det var på bästa sätt att få fram så mycket information som möjligt av respondenterna och för att få en helhetsbild utav undersökningen. Observation som metod valdes inte eftersom möjligheten till att observera lektionsmoment med världslitteratur var inte möjligt samt att i studien önskas det att ta del av lärarnas erfarenheter och reflektioner kring arbetet om skönlitterära böcker.

Fortsättningsvis handlar kvalitativ metod mer om att kunna dra slutsatser och tolkningar kring vad andra reflekterar om vissa ämnen. I denna studie underlättade det att kunna gå tillbaka till intervjusvaren för att kunna förstå vad som har blivit sagt, då lärarnas utsagor formade studiens resultat, ytterligare en anledning till varför intervju var den bästa metoden att använda. Fejes och Thornberg (2015:35) förklarar att forskaren undersöker systematiskt och sorterar datamaterialet för att komma fram till ett resultat. Forskaren arbetar aktivt med sin data, det vill säga organiserar, bryter ner, kodar av och söker efter mönster.

Med utgångspunkt från studiens frågeställningar och syfte, formulerades semistrukturerade intervjufrågor. Detta innebär att frågorna formulerades med hänsyn till studiens syfte och frågeställningar (Fejes &Thornberg:2015:166). Med semistrukturerade intervjuer gavs det även möjlighet till att ställa uppföljningsfrågor vid behov. Med denna typ av intervju resulterades det i att samtliga respondenter gav olika definitioner i svaren tack vare följdfrågorna och att varje intervju blev olika (Lantz, 2007:30). Hade studien exempelvis haft enkät som metod hade svaren på frågorna blivit annorlunda, då följdfrågor och oklarheter inte kan ställas och förklarats. Lantz (2007:31) motiverar att intentionen med enkätfrågor kan vara något man i förväg försöker fånga, som exempelvis respondenternas upplevelser eller uppfattningar.

Urval

Intervjuerna utfördes på två olika skolor, en skola som är mångkulturell och en homogen skola. För att begränsa arbetet intervjuades sex verksamma svensklärare i år 7-9. För att frågeställningarna skulle bli besvarade valdes behöriga och erfarna lärare som respondenter. Ett missivbrev skickades ut till båda skolorna i god tid, där samtycke medgavs från samtliga deltagare.

Genomförande

Tid och plats bokades genom att ha kontaktat lärarna som gav sitt samtycke till att delta i studien. Intervjuerna genomfördes olika dagar under en och samma vecka.
För att respondenterna skulle befinna sig i en bekväm miljö under intervjuerna så bekantade vi oss med varje respondent och pratade lite allmänt. Varje intervju inleddes med en beskrivning av studien och intervjuns syfte och detta för att få respondenterna att känna sig

bekväma när frågorna skulle ställas. Samtliga intervjuer tog plats i ett grupprum eftersom vi ville befinna oss i en lugn och avslappnad miljö under intervjuernas gång. Varje intervju inleddes också med "uppvärmningsfrågor" där det frågades allmänt om läraryrket, exempelvis hur länge de har jobbat som lärare (se bilaga 2).

Innan varje intervju startade, berättades det noggrant kort om studien, syftet med intervjun och hur lång tid som intervjun skulle beräknas att ta. Att svara på intervjufrågorna beräknades att ta ca 20-30 minuter. Det var många frågor som skulle ställas och beroende på vad respondenterna svarar varierade självfallet tidslängden på varje intervju.

Efter att ha genomfört samtliga intervjuer, transkriberades varje intervju för att underlätta att hitta likheter och skillnader i respondenternas svar som kan vara relevanta att ta med i resultatet av studien.

Reliabilitet och Validitet

Studien har strävat efter en god validitet och en god reliabilitet. Kihlström (2007:231) menar att vi kan öka studiens giltighet genom att få "undersökningsinstrumenten" granskade. Detta gjordes genom att ge undersökningsinstrumenten, i detta fall intervjufrågor, till handledaren på högskolan för att granska intervjufrågorna och som kom med förslag på vad som kunde förbättras. Vidare förklarar Kihlström (2007) att man kan mäta validiteten genom kommunicerbarheten på studien. Detta har vi uppnått genom att se till att studien är skrivet på ett förståeligt sätt så att läsaren ska kunna förstå alla delar av arbetet.

Reliabilitet handlar om trovärdigheten av det resultat som kommer att presenteras. Reliabiliteten i vår studie ökades genom att vi spelade in respondenternas svar under samtliga intervjuer. Då kunde vi som ledde intervjuerna både höra oss själva, hur frågorna ställdes, samt vad respondenten svarade. Kihlström (2007:232) poängterar att inspelning minskar risken för att man missar en del av svaren. Att citera vissa av svaren i resultaten är bra för att öka trovärdigheten, vilket vi har gjort i studien.

Etik

Innan intervjuerna informerade vi deltagarna om de forskningsetiska principerna. Det finns forskningsetiska principer som det bör tas hänsyn till när en studie genomförs. Vetenskapsrådet (2002) beskriver fyra huvudkrav; *Informationskravet*, *Samtyckeskravet*, *Konfidentialitetskravet* och *Nyttjandekravet*. Dessa krav kommer nedan att presenteras samt redogöras för hur dessa kraven hanterades i denna studie.

Informationskravet går ut på att informera de som kommer att medverka i undersökningen. Det som ska informeras om är vilken uppgift deltagarna har i studien, vilka villkor som gäller för dem och att deltagandet är frivilligt samt att de kan avbryta sin medverkan när som helst. Detta ska informeras innan man sätter igång med intervjuerna. För att vara ännu mer tydlig eller för att vara säker på att man gett ut information, kan missivbrev skickas till deltagarna innan intervjutillfället för godkännande. Kravet uppfylldes genom att vi var i kontakt med våra intervjupersoner innan intervjutillfället där kort information skickades ut om vad intervjun skulle användas till. Deltagarna blev informerade om att de när som helst kunde avsluta sitt deltagande i studien.

Samtyckeskravet innebär att se till att varje deltagare ger sitt samtycke. Man kan få samtycket på olika sätt. I denna studie frågade vi muntligt om deltagarnas samtycke, självfallet efter att de fått ta del av all information om studien. Deltagarna blev tillfrågade om sitt medgivande att bli inspelade vilket de inte hade några invändningar emot.

Konfidentialitetskravet handlar om sekretess. Personliga uppgifter som samlades in i samband med studien fick inte användas för att avslöja identiteten på deltagarna. Innan intervjuerna talade vi om för deltagarna att allt skulle behandlas konfidentiellt och att de inspelade intervjuerna skulle raderas efter vi har transkriberat deras intervjuer. Deltagarna blev försäkrade om att informationen enbart skulle användas till vår studie samt att intervjun var frivillig. Det är viktigt att tänka på att även om man inte nämner deltagarnas namn så kan insamlingen eller presentationen av data vara tillräckligt detaljerad för att någon utanför studien kan identifiera deltagarna. För att behålla respondenternas identitet anonyma ändrades deltagarnas namn. Deltagarnas identitet har heller inte avslöjats till oberörda parter. De blev även uppmärksammade på att med vår tillåtelse så kan studien bli tillgängligt på portalen Diva eller på alla bibliotek.

Nyttjandekravet innebär att man tar hänsyn till att alla insamlade uppgifter endast används för studiens syfte.

De etiska förhållningssätten har tillgodosetts genom att respondenternas identitet har avidentifieras och benämnts som lärare 1-6 i studien. Detta gjordes för att skydda deltagarnas identitet och deras utsagor. På detta vis kan deltagarna känna sig trygga och inte bli uthängda i studien.

Analys och bearbetning

Det som låg till grund för vår analys av praktikundervisningen är studiens teori om praktikarkitekturer (Mahon, Kemmis & Francisco, 2016). Med inspiration från Norlund (2017) utformades tabeller med översikt på vad de olika arrangemangen och dimensionerna möjliggör och hindrar i praktiken. Tanken med tabellerna är att de ska tydliggöra och sammanställa lärarnas resonemang kring vad som möjliggör och hindrar deras undervisningspraktik. Som Rönnerman & Olin (2013:176) poängterar hjälper studiens teori oss att lyfta fram de arrangemangen som möjliggör och hindrar en undervisningspraktik (Rönnerman & Olin, 2013:176). De sex intervjuerna transkriberades, där all mängd data samlades ihop. Detta för att det skulle underlätta för oss att få en överblick över de mönster som förekom i intervjusvaren och för att kunna granska datamaterialet. Granskningen sker genom de tidigare nämnda olika arrangemangen samt dimensionerna *sayings*, *doings* och *relatings*. Denna granskning gjordes för att kunna se ett samband mellan svaren från de olika respondenterna. Vi har dessutom, med hjälp av praktikarkitekturteorin, kunnat ge en klar bild på praktikens eventuella möjligheter eller hinder gällande arbete med skönlitteratur från andra delar av världen.

RESULTAT

Med bas i studiens teoretiska ramverk sker den kommande analysen i en diskuterande form. I analysen kommer olika aspekter av undervisningspraktiken kring skönlitteratur från andra delar av världen att lyftas fram. Vår analys är inspirerad av Norlund (2017) där vi redogör för olika dimensioner, det vill säga *sayings*, *doings* och *relatings*. Vi har, likt i Norlunds (2017) rapport, placerat ut de olika dimensionerna i parentes i analysen. Vi drar också slutsatser kring de olika arrangemangen, det vill säga, vad som möjliggör och hindrar undervisningen med skönlitteratur från andra delar av världen.

I slutet av detta avsnitt presenteras, med hjälp av tabeller, en sammanställning av vad de olika arrangemangen möjliggör eller hindrar ifråga om den intention som vi är intresserade av i den aktuella praktiken, det vill säga intentionen att ge plats för skönlitteratur från andra delar av världen.

Underrubrikerna är indelade utifrån de mönster vi har hittat från respondenternas svar i intervjuerna. Svar från intervjuerna används för att höja studiens trovärdighet och skrivs i kursivt. Respondenterna benämns som lärare 1, lärare 2, lärare 3, lärare 4, lärare 5 och lärare 6.

Avsaknad av skönlitteratur från andra delar av världen

Intervjuerna hade som avsikt att undersöka hur lärare använder skönlitteratur från andra delar av världen i sin undervisning. Resultatet visar dock att lärarna har en viss svårighet av att inkludera världslitteratur i sin undervisning. Den genomförda analysen visar vad som möjliggör och hindrar lärarnas undervisningspraktik när det kommer till användningen av skönlitteratur från andra delar av världen. Lärarna uttrycker att de vill få med skönlitteratur som är från andra delar av världen i sin undervisning (*sayings*) men att det kan vara en utmaning eftersom att de menar att de har för lite kännedom om vilka böcker som kan vara lämpliga för deras undervisningsgrupp (*sayings*). Lärarna uttrycker (*sayings*) även att de inte har någon erfarenhet av världslitteratur. De har svårt att hitta bra skönlitteratur som är från andra kontinenter och har svårigheter med att veta hur de ska främja läsandet av denna typ av litteratur i sin undervisning. En lärare lyfter upp en önskan om vad som bör göras för att förändra detta:

> *Men jag skulle också efterfråga ett arbete från såhär läromedelskapare att specifikt utforma böcker från olika åldersgrupper* (lärare 2).

Det lärarna förmedlar i intervjuerna angående viljan om att främja skönlitteratur från andra delar av världen kan ses som ett möjliggörande arrangemang för praktiken. I synnerhet när de uttrycker det som är viktigt eftersom de anser att elever oftare bör få ta del av skönlitteratur som inte är skrivna enbart av svenska författare. Lärare 4 menar på att det är viktigt att främja läsandet av världslitteratur för att eleverna ska få förståelse för olika levnadsvillkor inom Sverige lika väl som utanför Sveriges gränser som existerar. Lärarna nämner att sagor från andra kulturer inkluderas då majoriteten av eleverna är uppvuxna med sagor och/eller berättelser. Många sagor finns över hela världen till exempel Pippi Långstrump som är skriven av Astrid Lindgren finns översatt i nästintill alla språk vilket kan ge eleverna med annan etnisk bakgrund, en igenkänning. Under intervjuerna tillkommer det hur arbetet med sagor kan gå till, att de äldre eleverna får gå ner till elever i lågstadiet och återberätta sagor eller berättelser som deras föräldrar berättat för dem när de själva var små barn. Sagor främjar

elevernas förståelse av andras kulturer samt det kan ge en inblick på hur andras kultur kan se ut, Aladdin är ett exempel där det ges en inblick av den arabiska delen av världen.

> *Det kan också vara vet jag utgått från sina egna länder och då har det varit en del av redovisningen att man ska kunna redovisa skönlitterärt också och vad man själv fick lyssna på när man var barn och vad föräldrarna läste och berättade sagor och sånt* (lärare 6).

Sammanfattningsvis varierar det på olika sätt hur man ska främja skönlitteratur från andra delar av världen mellan de intervjuade lärarna. Utifrån det lärarna har sagt kan man se följder av de kulturella-diskursiva arrangemangen och de materiella-ekonomiska arrangemangen som utgör både hinder och möjligheter i undervisningspraktiken. De kulturella-diskursiva arrangemangen formar det lärarna säger och det både möjliggör och hindrar undervisningspraktiken. Lärarnas vilja av att inkludera världslitteratur i undervisningen ses som ett möjliggörande arrangemang, men att den kunskap som saknas om världslitteratur hos många utav lärarna ses som ett hindrande arrangemang i praktiken. Att lärarna har svårt att hitta böcker i verksamheten beror på brist på resurser och därmed visas ett materiellt-ekonomiskt arrangemang som hindrar undervisningspraktiken.

Västerländsk skönlitteratur dominerar undervisningen

Studien undersökte även vilka böcker från andra delar av världen lärare har använt i undervisningen. I intervjuerna framkom det olika böcker som lärarna använt i sin undervisning. Det är skönlitterära böcker som skildrar andra platser i världen, andra kulturer och människor med andra etniska bakgrunder. Detta menar lärarna att eleverna utvecklar en slags medvetenhet om att det finns andra kulturer och värderingar än deras egna och får en omvärldskunskap (*sayings*). Böckerna som lärarna har använt i undervisningspraktiken är bland annat *Dogboy* av Monica Zaks som skildrar livsöden i Sydamerika, *Inga skridskor i öknen* av Mats Berggren som handlar om kulturkrockar i en förort i Sverige, självbiografier av Zlatan Ibrahimovic och Ison Glasgow (*doings)*. Lärarna antyder att böckernas författare är antingen ursprungligen från Sverige, är svenskfödda eller uppvuxna i Sverige (*sayings)*. Det framgår i intervjusvaren att böckerna de har använt sig av exempelvis skildrar andra kulturer men att eleverna får vad läraren verkar tänka som ett andrahandsperspektiv (*sayings*) på dessa. En lärare förklarar:

> *Elever behöver ett förstahandsperspektiv på något sätt tror jag för oftast så blir allting..mycket blir filtrerad i de olika kanaler och för de blir det oftast filtrerad genom YouTube, sociala medier och i detta fallet böcker och det kan ge en ganska snedvriden bild och en ganska etnocentristisk bild. Att man utifrån sitt egna perspektiv tittar liksom utifrån på hur det kan vara i till exempel i afrikanska länder, sydamerikanska länder eller asiatiska länder osv. Men jag tror att det är viktigt att man får det rätta berättarperspektivet och det tänker jag med alla böcker. Alla böcker vi läser är viktigt för deras empatiska utveckling tycker jag* (lärare 2).

Lärare 2 beskriver vidare att hen önskar att verksamheten köper in fler skönlitterära böcker från utomvästerländska författare och menar att många av denna variant av böcker aldrig når den svenska skolbänken. Denna litteratur väljs bort då de många av lärarna anser att de är svåra att förstå och läsa för eleverna (*sayings*).

Pedagogerna jobbar aktivt med att hitta passande litteratur som kan gynna alla elever i klassrummet.

> *Sydamerika har mycket litteratur från till exempel Paulo Coelho men de är lite mer… det är lite för djupt och lite svåra. Det är det som är problemet ofta*. (lärare 2)

Sammanfattningsvis inkluderas litteratur från andra delar av världen, dock är det författare som skriver utifrån ett andrahandsperspektiv. Detta kan ses som både möjliggörande och hindrande arrangemang för undervisningen beroende på hur man ser på det. Däremot funderade en lärare på huruvida det möjligtvis är bättre för elever att ta del av skildringar av andra kulturer i böcker som är utifrån ett andrahandsperspektiv eller om det är avgörande för elever att behöva få förstahandsperspektivet för att kunna förstå den verklighet som skildras i böckerna. Läraren kom sedan fram till att elever behöver förstahandsperspektivet för att undvika att få en etnocentrisk bild.

De kulturella-diskursiva arrangemangen har även här format det lärarna säger. Det uttrycks att vissa böcker skrivna av utomvästerländska författare är svåra för elevers förståelse och därför filtreras dessa författares böcker bort.

Världslitteratur kan hjälpa till att stärka identiteten

En sammankoppling som framkom i intervjuerna, mellan svaren från lärarna, var att litteratur kan hjälpa elever att hitta sin egen identitet. Lärarna konstaterade att när litteraturen väljs ut behöver den inte vara kopplad till något specifikt land eller någon kultur utan det väsentliga är att elever kan känna igen sig och ha något att relatera till. Lärare 6 förtydligar:

> *Det tycker jag såklart och det handlar mycket om det här med identitet att man ska känna igen sig och även att svenskar får ta del av annan kultur, jag tror det är jätteviktigt att man lär sig av varandra.*

Det är viktigt enligt lärare 6 att eleverna får dela sina kunskaper och erfarenheter med varandra och på detta sätt lära sig utav varandra (*relatings)*. Lärare 6 menar på att det finns många olika kulturer och traditioner runt om i världen och att de elever som bär på dessa kulturer och traditioner är de som är mest förmögna på att föra dem vidare och lära andra. På så vis kan även främlingsfientligheten möjligtvis minska. Lärare 1 betonar:

> *De skildringarna är ju för att förstå och motverka främlingsfientlighet till exempel så absolut.*

Nationalitet är en faktor som alla lärare har i åtanke vid deras val av litteratur. Även om det kan vara svårt att hitta en bok som passar alla nationaliteter i klassrummet så finns det en gemensam faktor som alla lärare tänker på, vilket är innehållet i boken (*doings*).

> *Jag försöker mer tänka på innehållet, att det ska finnas någon slags igenkännelse det kan vara känslomässigt om t.ex. det är någon som dör i familjen eller om det här med djur, det finns ju vissa saker som är universella som inte är kopplade till kultur eller etnicitet* (lärare 4).

Sammanfattningsvis är det viktigt att tänka på innehållet för att kunna underlätta för eleven i deras utveckling i utbildningen. Lärarna talar om hur de social-politiska arrangemangen påverkar eleverna och kan motverka breda ämnen såsom främlingsfientligheten genom att eleverna lär sig av varandra och skapar relationer på detta sätt. Här syns ett kulturell-diskursivt arrangemang där lärarna uttrycker att de mestadels tänker på att det viktigaste är att eleverna kan relatera till något i bokens innehåll. Detta kan dock ses som ett hindrande arrangemang om litteraturen väljs baserat på relatering som utgångspunkt då det kan orsaka att eleverna får bristande omvärldskunskaper som konsekvens. De kulturella-diskursiva arrangemangen blir även påverkade av de materiell-ekonomiska arrangemangen på sådant sätt att lärarna kanske inte har tillgång till alla resurser som behövs för att kunna använda och undervisa världslitteratur i praktiken.

Lågt risktagande bland lärarna

Det händer allt för ofta att lärarna lägger fokus på länder som eleverna representerar vilket leder till att andra länder och även minoriteter i Sverige inte lyfts upp på det sätt som det förtjänas (*sayings)*. Lärare 6 förstärker detta i sin utsaga genom att kommentera följande:

> *Det kan vara lätt hänt att man koncentrera sig på de länderna som man har elever ifrån i klassen och man kanske skulle tänkt ännu mer på andra ställen i världen och även egna minoriteter.*

Trots att det är en stor del att kunna inkludera all världens litteratur i undervisningspraktiken så brister det i planeringstimmar som lärarna har utsatt (*doings*). Lärare 5 benämner att det kan brista i undervisningen av världslitteratur för att hen upplever en rädsla av att gå utanför sin egen trygghetszon som kan orsaka en osäkerhet och det resulterar i att det väljs litteratur som är inom ens ”comfort zone” (*sayings).*

> *Det ställer rätt så stora krav också på att jag får gå utanför min comfort zon å bekanta mig med sånt som jag inte vet så jättemycket om alltid*” (lärare 5).

I en av skolorna berättade lärarna att det kan vara svårt för eleverna att följa kontexten i världslitteratur och att elever kanske inte har den förförståelse som krävs för att leva sig in i andras liv. En av anledningarna till varför det är svårt för eleverna är att de aldrig har upplevt ett utsatt område i deras egen stad (*sayings*). Lärare 2 menar att många elever lätt blir isolerade i sitt samhälle och sin omgivning så att omvärlden tycks glömmas bort.

> *Utmaningen kan också vara förförståelsen och förstå sammanhanget och jobba med kontexten eftersom eleverna själva kanske inte har erfarenhet av att bo i Kenya till exempel. Det vet ju knappt hur det är att bo inne i stan, i Göteborg, de vet knappt hur det är i Angered eller Biskopsgården eller Örgryte* (lärare 2).

En utmaning som majoriteten av lärarna konstaterar är att det brister i deras kunskapsnivå om andra kulturer än sin egen eller om andra länder, därför undviks det att välja världslitteratur. Fördomar kan även vara ännu ett faktum till att litteratur från andra delar av världen väljs bort (*sayings*). Lärare 6 ger ett exempel på detta:

> *Nu har ju inte jag stött på det men man har ju hört att ”ja men nu är ni i Sverige och det är detta som gäller” och man vill inte ta del av annat.*

Litteratur har i vissa fall valts bort för att läraren anser att språket och innehållet kan vara för svårt för elever att förstå. Det handlade mest om de utlandsfödda eleverna som ibland fick göra en muntlig redovisning i grupp istället för att de inte skulle känna sig utanför och känna att de kunde tillföra något trots att språket inte alltid räckte till (*doings*):

> *Nån klass i 9:an har läst den här Singoalla av Viktor Rydberg som är skriven på 80-talet och då kan det vara lite lurigt om man är till exempel från Afghanistan. Det är lite svårare språk och jag brukar försöka undvika eller ja vi brukar göra så att det är lite mer muntliga presentationer gärna i grupp. Så att alla kan följa med där så att man inte är helt utlämnad för den kan vara lite svår* (lärare 5).

Det kan även brista i litteratursökningen i verksamheten (*relatings*), det vill säga vilka böcker det finns att välja mellan och hur det ska väljas samt vart det finns tillgång till dessa böcker.

Det är vanligast att man stöter på den västerländska litteraturen för att det är det som ligger oss närmast både geografiskt och kulturellt.

> *Det är så otroliga skatter liksom som man missar. Det man kommer i kontakt med är ju det västerländska tyvärr, för det är ju det som hela tiden exponeras* (Lärare 3).

Sammanfattningsvis finns det olika orsaker till brister i varför lärare inte väljer att inkludera skönlitteratur från andra delar av världen. Det talas mycket om hur det materiellt-ekonomiska arrangemanget ger en negativ påverkan i undervisningspraktiken då det finns brister i resurser. Dessutom kan det kulturell-diskursiva arrangemanget hindra lärare från att välja skönlitteratur från andra delar av världen som förstahandsval. Samtidigt syns här också ett materiellt-ekonomiskt arrangemang då dessa böcker inte är lättillgängligt för lärarna. De social-politiska arrangemangen komplicerar det för lärarna i praktiken, dels brist på planeringsstimmar och dels att de saknar kunskap om hur de ska gå tillväga, både hur de ska hitta passande världslitteratur och var de kan få tag på dessa. Dessa arrangemang utgör tillsammans hinder för användning av skönlitteratur från andra delar av världen i undervisningspraktiken.

Världslitteratur kan gynna alla

Eftersom respondenterna talade om att världslitteratur sällan används i deras undervisning så kom de istället in på hur världslitteratur kan gynna både sig själva och sina elever. Litteratur från andra delar av världen har många fördelar och lärarna benämner några fördelar som finns. Genom användandet av skönlitteratur från andra delar av världen menar några lärare att elever kan få en bredare upplevelsevärld och större omvärldskunskap (*sayings*), vilket kan underlätta förståelsen för eleverna hur olika länder ser ut. Arbete med världslitteratur kan ges en ökad möjlighet att inkludera och få med alla elever i arbetet kring litteraturarbete i praktikundervisningen (*sayings*), lärare 5 förklarar:

> *fördelen är väl det att man kan få med sig fler elever och de kan relatera till om man får med litteratur från andra elevers hemländer så kan man få med sig dem lättare och intresset ökar.*

I dagens skola jobbar lärare med flera olika etniciteter och även om en viss kunskap kanske inte finns hos lärare så kan elever besitta den kunskapen, vilket ger lärare möjlighet att ta del av elevernas erfarenheter (*relatings*), lärare 6 fortsätter:

> *att man faktiskt har egna erfarenheter i klassrummet där det inte bara blir att man läser om någon annan som verkar så abstrakt och att dom faktiskt finns där och har egna tankar som dom kan dela med sig av.*

När man under undervisningspraktiken arbetar med litteratur från andra delar av världen skapar lärarna en mer rättvis världsbild (*doings*), lärare 1 framhåller:

> *Fördelen är att det skapas en mer rättvis världsbild för elever, skapar en förståelse för att det ser olika ut i olika länder, skapar en förståelse för kultur överlag, hu kultur skapas. Det är viktigt för att få lite perspektiv på andra människor, förståelse.*

Sammanfattningsvis visar det tydligt att pedagogerna vill jobba med världslitteratursundervisning men att deras kunskaper inte alltid räcker till och detta visar att de kulturell-diskursiva och materiell-ekonomiska arrangemangen påverkats av varandra. Inom de social-politiska arrangemangen finns en gemensam tanke bakom undervisningen som är att kunna hjälpa eleven att utveckla sin förståelse samt att alla kan lära från varandra. Det påtalas

även om hur viktigt det är att skapa relationer och samhörighet för att kunna öka förståelsen elever sinsemellan samt lärare och elev i undervisningspraktiken.

Avslutningsvis, en gemensam faktor hos respondenterna är att skönlitteratur kan ses som en nyckel till att förhindra fördomar och stereotyper. Lärare 3 betonar detta genom att hen säger:

> *Skönlitteraturen är ju nyckeln till det här med perspektivbyten och jag tänker att i dagens samhälle är det viktigare än någonsin, att försöka tänka sig in i situationer och det handlar om allt egentligen. Att vara liksom ödmjuk inför själva livet*.

Genom att läsa och ta till sig litteratur så kan perspektiven utbytas och skapa mer förståelse för hur det ser ut i världen. De flesta skönlitterära böcker som används i dagens skola är av västerländskt perspektiv men lärarna anser att det även är viktigt att få med andra perspektiv.

> *Att man inte bara får in det västerländska perspektivet utan att man får in det andra också* (lärare 5).

Pedagogerna berättar att skönlitterära ungdomsböcker som ”Pojken i randig pyjamas” har använts som klassuppsättning och detta ledde till att eleverna fick upp ögonen för hur det ser ut i andra delar av världen, i det här fallet i Tyskland. Det skapade en annan förståelse och empati för eleverna. Med det här valet av skönlitteratur, utgjordes en materiell-ekonomiskt arrangemang.

Översikt på praktikens möjliggörande och hindrande arrangemang

Tabellerna nedan sammanställer de övergripande arrangemangen och dimensioner som både möjliggör och hindrar lärarnas undervisningspraktik. Tabell 1 visar kulturella-diskursiva arrangemang, bland annat där lärarna saknar kunskaper och erfarenheter kring användningen av skönlitteratur från andra delar av världen. Detta arrangemang blir därmed ett hindrande arrangemang för praktiken. Tabell 2 visar en sammanställning på materiella-ekonomiska arrangemang, där exempelvis brist på resurser i verksamheten såsom multikulturella böcker är ett hindrande arrangemang. Tabell 3 visar social-politiska arrangemang, där ett av de möjliggörande arrangemangen är att kunskaper mellan elever och lärare kan utbytas.

Möjliggörande arrangemang	**Hindrande arrangemang**	**Dimensioner (s*ayings)***
Lärare uttrycker en vilja av att inkludera världslitteratur i undervisningen.		Lärare vill få med skönlitteratur av andra delar av världen i sin undervisning.
	Kännedom/kunskap/ erfarenhet saknas	Lärarna har lite erfarenhet, för lite kännedom och kunskap om vilka böcker från andra delar av världen kan passa bra i undervisningen.

Tabell 1: Kulturellt-diskursiva arrangemang

Möjliggörande arrangemang	**Hindrande arrangemang**	**Dimensioner (*doings)***
Lärare har tillgång till multikulturell litteratur.		Skönlitteratur som skildrar andra platser, kulturer och människor i världen används i undervisningen.
	Brist på resurser i verksamheten	Det är svårt för lärarna att hitta böcker i verksamheten.
Lärare har tillgång till en viss del skönlitteratur som skildrar andra platser i världen.		Böcker såsom Dogboy, Inga skridskor i öknen, självbiografier av Zlatan Ibrahimovic och Ison Glasglow har använts i undervisningen.

Tabell 2: Materiellt-ekonomiska arrangemang

Möjliggörande arrangemang	**Hindrande arrangemang**	**Dimensioner (*relatings)***
Elever kan lära sig från andra elever.		Elever har kunskaper om andra kulturer.
Elever har erfarenheter av andra kulturer.		Lärare och elev kan lära sig från varandra.

Tabell 3: Social-politiska arrangemang

RESULTATDISKUSSION

I det analyserade materialets resultat, kan det konstateras att lärarna i studien med viss begränsning använder litteratur från andra delar av världen i sin undervisning. Det som kom fram i resultatet är att lärarna omedvetet väljer böcker som är skrivna av europeiska författare, vilket lärare också gör i Kuho och Alsup (2010) studie. Dock så uttrycker de i denna studie en stor vilja om att inkludera skönlitteratur från andra länder än europeiska länder i undervisningen men det uttrycks även en stor frustration hos vissa av respondenterna om hur de ska gå tillväga för hur de ska förändra detta.

I resultatet framkom det olika arrangemang som utgör både hinder och möjligheter i undervisningen. Studien visar många nya sidor av undervisning och i det här fallet hur undervisning med skönlitteratur från andra delar av världen påverkas av en rad olika faktorer. Andrahandsperspektiv är ett återkommande begrepp i resultatet, vilket innebär att lärare, av olika anledningar, väljer att använda skönlitteratur som är skrivna av västerländska författare som är skrivna utifrån ett västerländskt perspektiv. För en del av lärarna i studien, var anledningen till detta val av böcker att de inte visste hur de kan få tag på böcker med utomvästerländska författare. De anser också att det hellre är bättre att eleverna får det västerländska perspektivet, än att de inte får något perspektiv alls av andra delar av världen. Å ena sidan innebär detta för eleverna att de inte får det “rätta perspektivet”, eller snarare att de aldrig får ta del utav förstahandsperspektivet vilket i sin tur orsakar att de hindras från att inte få se den verkliga bilden av världen och då blir förståelsen inte detsamma. Å andra sidan kan det anses som avsevärt att fundera på om det är bättre att eleverna får läsa skönlitteratur som skildrar andra delar av världen ur ett andrahandsperspektiv än att eleverna inte får läsa världslitteratur överhuvudtaget.

I resultatet kom det fram att en del lärare undviker att välja litteratur från andra delar av världen för att de känner att deras egen kunskap inte är tillräcklig inom området och därför prioriteras litteratur som redan är bekanta för dem. Denna känsla uppträder även hos lärarna i Kuho och Alsup (2010) studie. Där väljer lärarna också böcker som är skrivna utifrån ett västerländskt perspektiv eftersom att de upplever undervisning i skönlitteratur från andra delar av världen, som en utmaning. Lärarna i studien menar på att det är på grund av deras osäkerhet och okunskap om innehållet i dessa böcker, som gör att de upplever det som en utmaning. Några lärare nämner i vår studie att det finns ett stort urval av böcker från andra delar av världen men att de inte har någon kännedom om vilken eller vilka dessa böckers innehåll passar bäst för årskurs 7-9, i synnerhet för årskurs 7. Det finns oändligt med böcker och det är självfallet omöjligt att kunna läsa eller känna till all litteratur som finns. Även i Mongillo och Holland (2016) studie framkom det att lärare känner att de inte har tillräckligt med kunskap om andra kulturer. I vår studie framkom det att lärare upplever vissa ämnen som känsliga för elever att läsa. Detta belystes även i Mongillo och Holland (2016) studie, att ämnen som exempelvis våldtäkt eller sexualitet kan bli känsligt för elever att läsa om. Det kan ses som en utmaning för många lärare i vår studie att kunna plocka ut de mest väsentliga böckerna som gynnar alla elever och deras skolgång. Det går inte heller att alltid få alla elever nöjda med en och samma bok men med variation mellan böckerna underlättas. Exempelvis om det finns en klass som har en elevmajoritet av fotbollsintresserade är en möjlighet att välja litteratur inom det ämne en gång men att välja en annan bok som kanske passar minoriteten bättre en annan gång. Många av respondenterna upplever när det kommer till val av denna typ av skönlitteratur att det kan vara svårt att hitta någon passande. Detta beror främst på att det inte finns tillräckligt med resurser och kunskap. Det kan vara att verksamheten inte har råd till att köpa ett x-antal böcker varje läsår som klassuppsättning eller att verksamheten inte heller

vet hur skönlitteratur som är skrivna av utländska författare kan hittas, som dessutom passar för årskurserna i högstadiet.

I en mångkulturell skola och i ett mångfaldigt samhälle skapas det mycket fördomar och stereotyper, men genom att öka omvärldskunskaperna så kan dessa fördomar minskas och skapa en bättre atmosfär i de svenska skolorna. Denna avsikt med att motverka exempelvis fördomar har lärarna i Ren Dong (2005) studie gjort genom boksamtal vid arbete med multikulturell litteratur. I boksamtalen får elever ofta till uppgift att analysera innehållet i boken där de sedan ska komma in på ämnen såsom fördomar, stereotyper och diskutera dessa (Ren Don:2005:55). Målet med detta arbetssätt är att elever ska kunna göra textkopplingar, precis som elever brukar att göra med andra sorts böcker som de har läser. Detta framkom även i den här studien av några utav lärarna, att omvärldskunskap är nödvändig och att det kan eleverna få genom exempelvis skönlitteratur som skildrar andra delar av världen. I resultatet av So Jung, Su-Jeong & Young Mi (2015) studie, visar att barn i Korea hade fördomar om den afrikanska befolkningen, att afrikanska människor exempelvis inte hade råd med kläder och de täckte sina privata kroppsdelar med ett löv. Men dessa fördomar och okunskaper försvann efter att eleverna blivit erbjudna att läsa böcker som handlade om just människor som lever i afrikanska länder. Detta visar på att läsning av världslitteratur påverkar ens egna kunskaper och förförståelse om omvärlden. Detta stärks även några av lärarna att som lärare bidrar man att motverka fördomar, precis som So Jung, Su-Jeong & Young Mi (2015) studie visade, genom att läsa litteratur från andra delar av världen.

METODDISKUSSION

För att vi skulle få en större inblick i hur lärare arbetar med skönlitteratur från olika delar av världen valde vi att använda oss av kvalitativ intervju som metod. Med hjälp av denna metod har vi kunnat bland annat få tillgång till hur lärare tänker olika kring användandet av skönlitteratur men också fått reda på vilka faktorer som påverkar praktiken. Då det som undersöktes i den här studien var något som sker i praktiken, det vill säga, undervisningen inne i klassrummet så kunde det ha varit mer lämpligt att istället ha observation som metod. Ett annat stärkande argument för att observation hade passat i relation till studiens syfte är studiens val av teori, det vill säga teorin praktikarkitekturer. Studiens avsikt var att belysa *undervisningspraktiken* och dess möjligheter och hinder och enligt Mahon, Fransisco & Kemmis (2016) skulle observation ha inneburit en inzoomning av ett klassrum och praktiken där. Observation fanns i åtanke men ingen av de verksamma lärarna i studien arbetade med skönlitteratur under studiens datainsamling.

Många utav studiens intervjufrågor rörde sig om både hur skönlitteratur nyttjas i undervisningen och vilken skönlitteratur från andra delar av världen som har kommit till användning i respondenternas undervisning. Via respondenternas utsagor fick vi veta att det sällan förekommer skönlitteratur från de övriga delarna av världen i deras undervisning. Vi fick också veta varför det förekommer i så låg grad som lärarna beskrev att det gör.

Under intervjuerna kom respondenten lätt iväg ifrån det som vi frågade om. Exempel på vilka frågor respondenterna lätt kom iväg ifrån var hur de arbetar kring skönlitteratur från andra delar av världen i sin undervisning och huruvida de har använt skönlitteratur skrivna av utomvästerländska författare. Detta var något vi hade svårt att påverka eller snarare svårt att hjälpa respondenterna med eftersom att de inte hade mycket erfarenhet av att ha skönlitteratur från andra delar av världen i sin undervisning.

Med tanke på att studiens resultat bara visar att lärarna inte använder skönlitteratur från andra delar av världen och orsakerna bakom det, hade det varit önskvärt, om tiden hade varit tillräcklig, att studiens urval hade varit ännu större. I studien intervjuades sex lärare i rätt så liknande skolor och av den anledningen hade det varit intressant att ha ytterligare sex lärare i andra skolor. Detta för att få fler lärares perspektiv på ämnet samtidigt som det skulle öka studiens reliabilitet ännu mer.

Det finns både för- och nackdelar med att undersöka en undervisningspraktik med praktikarkitekturen. De tre olika arrangemangen inom praktikarkitekturen gjorde det möjligt att kunna se ett samband med vad som hindrar och möjliggör i en praktiken. Men det som kunde komplicera till själva analysen var svårigheten att tolka och placera arrangemangen på rätt sätt. Utsagorna från respondenterna kunde tolkas på olika sätt och då blir det svårt att placera in rätt arrangemang i rätt utsaga. Resultatet hade kunnat se annorlunda ut om praktikarkitekturen följts till punkt och prickar. Resultatet hade kunnat bli tydligare genom att presentera i endast tabellform och inte i flytande text som resultatet i denna studien har presenterats. Att presentera resultatet i tabellform valdes inte eftersom det hade kunnat skapa en stor förvirring ifall arrangemangen hade blivit felplacerade.

DIDAKTISKA KONSEKVENSER

Det visas i vår studie att skönlitteratur från andra delar av världen får litet utrymme i undervisningen. Det som studien också visar är flera olika faktorer som skapar hinder för lärare när det gäller att kunna använda skönlitteratur från andra delar av världen i sin undervisning. Några faktorer är brist på resurser i verksamheten, lärares uppfattningar om vissa böcker och för lite kännedom hos lärare om vart de kan hitta passande böcker.

I resultatet framgår att lärare väljer bort böcker andra delar av världen för att de behandlar svåra ämnen eller för att lärarna inte har kännedom om böckerna. Detta beror på att de inte har världslitteratur i verksamheten eller att de inte hittar sådana böcker i skolornas bibliotek. Många lärare uttrycker en frustration då de försöker sitt allra bästa för att hitta bra ungdomsböcker från andra delar av världen. Samtidigt uppges det att de visst känner till en del skönlitteratur skrivna av utländska författare men anser att böckerna har för tungt innehåll för elever i högstadiet. En utav dessa böcker var "Flyga drake" av Khaled Hosseini. Lärarna kunde inte föreställa sig att välja den boken som klassuppsättning trots medvetenheten om att många av deras elever har själva valt att läsa den boken under vissa lässtunder i svensklektionerna. Böcker såsom "Pojken i randig pyjamas" och "Historien om Leon" har däremot använts som klassuppsättning. Dessa två böcker handlar om förintelsen och handlingen i båda böckerna behandlar, precis som "flyga drake", också tunga ämnen. Det kan dock, menar vi, vara viktigt att inte avstå från skönlitterära ungdomsböcker som skildrar verkliga händelser i olika delar av världen. Det gäller både förintelsen under andra världskriget och kriget i Kabul. Båda böckerna är brutala på olika sätt och vi anser att elever borde få chansen att bli bekanta med båda av dessa böcker.

I vår framtida lärarroll anser vi att det i allra högsta grad är viktigt både för oss själva och för våra framtida elever att vi konstant är öppna för att lära oss nya saker. Men också att vi tar tag i utmaningen att gå utanför vår egen bekvämlighet och lära oss något nytt tillsammans med eleverna i undervisningspraktiken. Som lärare är det viktigt att vi inte är rädda för det okända. Visar vi för eleverna att vi är rädda riskerar vi att överföra den rädslan till eleverna och detta vill vi undvika som framtida lärare. Vi vill att våra elever ska våga utforska andra kulturer och vara nyfikna på både det redan bekanta och det okända.

Skolan är som en spegling av samhället och med tanke på vårt mångkulturella samhälle anser vi det vara en självklarhet att ha en stor variation av skönlitterära böcker i undervisningen. Det framhävs tydligt av Skolverket (2016:247) att skönlitteratur från andra delar av världen ska inkluderas i undervisningen. Därför anser vi att arbetet med skönlitteratur inte är tillräckligt om det bara finns svensk skönlitteratur i svenskundervisningen. Arbetet med skönlitteratur i undervisningen bör kompletteras med skönlitteratur som kommer från andra kulturer och som i sin tur medför en ökning av elevers kunskaper om skönlitteratur från andra delar av världen. Allt som är angivet i läroplanen finns med av en anledning och med tanke på dagens mångkulturella samhälle önskar vi att arbetet med skönlitteratur från skilda delar av världen ökar i undervisningen.

REFERENSER

Dalen, M., (2015). Intervju som metod 2., utök. uppl.2, Malmö: Gleerups utbildning. s. 14.

Dong, Y.R., (2005). Taking a Cultural-Response Approach to Teaching Multicultural Literature. *English Journal*, 94(3), s. 55.

Fejes, A. & Thornberg, R., (2015). Handbok i kvalitativ analys 2., utök. uppl.., Stockholm: Liber. s. 35.

Kihlström, S., (2007). *Att undersöka*. I Dimenäs, J. (red.) Lära till lärare: att utveckla läraryrket - vetenskapligt förhållningssätt och vetenskaplig metodik. Stockholm: Liber, ss. 48-49, 231-232.

Kim, S.J., Wee, S.-J. & Lee, Y.M., (2016). Teaching Kindergartners Racial Diversity through Multicultural Literature: A Case Study in a Kindergarten Classroom in Korea. *Early Education and Development*, 27(3), ss. 408, 416-417.

Kuo, N.-H. & Alsup, J., (2010). Why Do Chinese People Have Weird Names? *ALAN Review*, 37(2), ss. 18–19.

Lahdenperä, P. & Lorentz, H., (2010). Möten i mångfaldens skola : interkulturella arbetsformer och nya pedagogiska utmaningar 1. uppl.., Lund: Studentlitteratur. s.15

Lorentz, H., (2013). *Interkulturell pedagogisk kompetens : integration i dagens skola* 1. uppl.., Lund: Studentlitteratur. ss. 53, 63, 84.

Lowery, R., McKoy, R. & Sabis-Burns, D., (2007). From borders to bridges: making cross-cultural connections through multicultural literature.(Promising Practices). *Multicultural Education*, 14(4), s. 50.

Mahon, K., Francisco, S. & Kemmis, S., (2016). Exploring education and professional practice : through the lens of practice architectures, Springer Verlag, Singapore

Mongillo, G. & Holland, K., (2016). Elementary Teachers' Perspectives on the Use of Multicultural Literature in Their Classrooms. *Language and Literacy*, 18(3), ss. 22-23.

Norlund, Anita & Persson, Elisabeth (2017). *Följeforskning av projektet Svenska 1 och svenska som andraspråk 1, Sven Eriksonsgymnasiet, Borås*. Akademin för bibliotek, information, pedagogik och IT, Högskolan i Borås

Persson, M., (2007). *Varför läsa litteratur*? : om litteraturundervisningen efter den kulturella vändningen 1. uppl.., Lund: Studentlitteratur. ss. 6-7.

Skolverket, (2011). Kursplanen i svenska. Stockholm: Skolverket

Skolverkets styrdokument, (2015)
Tillgänglig: https://www.skolverket.se/skolutveckling/vardegrund/framlingsfientlighet-och-rasism/juridiskt-stod-1.226164

Stallworth, B.J., Gibbons, L. & Fauber, L., (2006). It's Not on the List: An Exploration of Teachers' Perspectives on Using Multicultural Literature. *Journal of Adolescent & Adult Literacy*, 49 (6), ss. 480, 484.

Vetenskapsrådet, (2002). Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning. Tillgänglig: http://www.gu.se/digitalAssets/1268494_forskningsetiska_principer_2002.pdf

BILAGA 1

Informationsbrev

Hej! Vi är två lärarstudenter från ämneslärarutbildningen som läser på Högskolan i Borås. Vi har börjat med vårt examensarbete där vi har tänkt att fördjupa oss i hur pedagoger arbetar med skönlitteratur från andra delar av världen i svenskundervisningen årskurs 7-9.
Vi har fördjupat oss kring det aktuella ämnet genom litteratur och forskning. Vi vill gärna ta hjälp av er pedagoger som har utbildning och erfarenhet kring ämnet vi undersöker genom intervjuer. Vi söker tre svensklärare som skulle kunna tänka sig att ställa upp på en intervju som kommer bestå av ett par frågor. Intervjun tar mellan 15 - 30 minuter.

Det är viktigt att ni vet att i vår undersökning utgår vi ifrån de forskningsetiska principerna. Det innebär följande:

- Alla uppgifter i undersökningen kommer att behandlas med största varsamhet, så att inga obehöriga kan ta del av dem.
- De uppgifter som framkommit i undersökningen används enbart för denna undersöknings syfte.
- Alla uppgifter kring deltagarna i undersökningen kommer att vara konfidentiella. Fiktiva namn på elever, pedagoger och skola används så att allas identiteter skyddas.
- Undersökningen är frivillig och det går när som helst att avbryta deltagandet.

Om ni har några frågor är ni välkomna att kontakta oss för mer information.

Med vänliga hälsningar

Sonia Biria XXX
Samira Shehadeh XXX

BILAGA 2

Intervjufrågor

1. Hur länge har du jobbat som svensklärare?
2. Har du som lärare stor frihet att kunna välja vilka böcker som köps in?
3. Vilka böcker läser ni i helklass på denna skola? Från vilka världsdelar?
4. Vilket är ert syfte med arbetet kring skönlitteraturen?
5. Hur ofta väljer du böcker som är från andra delar av världen i din undervisning?
6. Kan du ge exempel på böcker från andra kulturer som du har använt i din undervisning?
7. Är någon utav de böckerna du väljer av utomvästerländska författare? Såsom afrikanska, sydamerikanska eller asiatiska?
8. Hur arbetar ni kring litteratur från andra delar av världen?
9. Tycker du att det är viktigt att inkludera skönlitterära böcker från andra delar av världen i din undervisning? Varför?
10. Anser du att det är viktigt att främja läsandet av litteratur från andra kontinenter och i så fall kan du ge exempel på hur man gör detta?
11. Vilka fördelar och utmaningar ser du i att undervisa i andra kulturers skönlitteratur?

HÖGSKOLAN
I BORÅS

Besöksadress: Allégatan 1 · Postadress: 501 90 Borås · Tfn: 033-435 40 00 · E-post: registrator@hb.se · Webb: www.hb.se